

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ
ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ
Державна наукова установа

**Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут освітньої аналітики»**

**Дослідження щодо готовності
педагогічних працівників до реалізації
Концепції Нової української школи**

Аналітичний звіт

2020 р.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Аналітичний звіт

Зміст

Вступ.....	2
Дизайн дослідження.....	4
Учасники дослідження.....	8
ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ.....	13
Освітній процес, методи та техніки викладання.....	21
ГОТОВНІСТЬ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	29
Ставлення вчителів до інноваційних процесів в українській освіті.....	34
Висновки.....	38
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	45

Вступ

Нова українська школа (НУШ) – масштабна реформа, розпочата з вересня 2018 року в усіх закладах загальної середньої освіти і запланована на десятиріччя вперед. Ключовою метою її запровадження є створення школи, яка не тільки даватиме учню весь спектр необхідних у подальшому житті знань, а передусім навчить їх застосовувати. У цьому контексті викристалізовується роль учителя як професіонала, який у своїй педагогічній діяльності демонструє її різні грані (коуча, тьютора, фасилітатора, модератора, ментора) задля всебічного розвитку особистості дитини відповідно до її талантів і здібностей. Від того, наскільки учителі початкових класів як потенційні творці цінностей і підходів до навчання в НУШ змогли переосмислити свою позицію в освітньому процесі, оновити професійне мислення, оволодіти новими технологіями та методиками викладання, залежить успіх освітньої реформи.

ДНУ «Інститут освітньої аналітики», починаючи зі старту реформи в 2018-2019 н.р., щорічно проводить моніторингове дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи для виявлення та відстеження тенденцій складових реформи освіти.

Мета дослідження – з'ясувати рівень підготовленості педагогічних працівників забезпечити викладання відповідно до Концепції НУШ і нового Державного стандарту початкової освіти (ДСПО).

Об'єкт дослідження – трансформація сфери загальної середньої освіти внаслідок заходів реформування.

Предмет дослідження – рівень підготовленості вчителів і освітніх закладів до вимог викладання за новим Державним стандартом початкової освіти.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати, чи всі вчителі і в який спосіб здійснили навчання/підвищення кваліфікації в контексті вимог впровадження нового Державного стандарту початкової освіти.
2. З'ясувати, чи організована в школі співпраця вчителів початкової школи щодо впровадження нового Державного стандарту початкової освіти та реалізації концепції НУШ.
3. З'ясувати, як учителі оцінюють свою готовність/підготовленість до викладання за новим ДСПО й відповідно до Концепції НУШ.
4. З'ясувати, як учителі загалом оцінюють свій рівень підготовки до викладання за методиками НУШ.
5. З'ясувати готовність учителів до автономії в їх діяльності.
6. З'ясувати складові бачення вчителів щодо їхньої ролі в освітньому процесі.
7. З'ясувати розуміння вчителями змісту педагогіки партнерства і їх бачення співпраці з батьками учнів.
8. З'ясувати, чи готові вчителі до проведення ранкових зустрічей і зміни видів діяльності учнів.
9. З'ясувати, які прийоми/техніки викладання вчителі вже використовували у своїй діяльності.
10. З'ясувати готовність учителів до дистанційного навчання.
11. З'ясувати ставлення вчителів до інноваційних процесів в українській освіті.

Дизайн дослідження

Таблиця 1

Характеристика дизайну дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи

Дизайн дослідження	
Координатор дослідження	ДНУ «Інститут освітньої аналітики»
Цільова група	Учителі, які в 2019/2020 н.р. викладають у 4 класах закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО)
Тип вибірки	Для відбору шкіл – стратифікована двоступенева: I рівень – відбір ЗЗСО з урахуванням регіону та типу місцевості, II рівень – відбір учителів
Обсяг вибірки (1)	1973 учителі 4-х класів, 1432 закладів загальної середньої освіти
Похибка вибірки	Похибка вибірки з урахуванням дизайн-ефекту складає 2,3% для показників, близьких до 25%
Інструментарій (2)	Анкета для самозаповнення. На заповнення анкети відводилося 20-30 хвилин
Форма опитування (3)	Онлайн-анкетування за допомогою сервісу Google Forms
Період опитування	Травень-червень 2020 року
Період дослідження	Січень-грудень 2020 року
Похибка дослідження	З метою дотримання структури генеральної сукупності до респондентів, що взяли участь в опитуванні, було застосовано систему вагових коефіцієнтів, розрахованих відповідно до регіонального розрізу

(1) Тип вибірки дослідження.

Вибіркова сукупність учителів 4 класу

Для вивчення особливостей чергового (вже третього) етапу готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи було заплановано проведення вибіркового обстеження закладів загальної середньої освіти, що мають початкову школу. Відповідно до основних завдань проведення обстеження, об'єктом обстеження стали вчителі четвертих класів початкової школи, результати представлено на національному рівні в цілому та у розрізі типу місцевості – міські поселення та сільська місцевість.

Обстеження проводилось на основі ймовірнісної стратифікованої двоступеневої вибірки із застосуванням методу самозаповнення. Усього для відбору закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) було сформовано страти за типом місцевості (міські поселення та сільська місцевість) та регіонами. Формування вибірки ЗЗСО відбувалось за допомогою методу відбору з вірогідністю пропорційною розміру, де як розмір використовувалась кількість учнів у навчальному закладі.

Обсяг вибірки було розраховано з метою забезпечення надійності оцінок основних показників, враховуючи особливості дизайну вибірки (двоступенева стратифікована вибірка). Обсяг вибірки становив 1432 ЗЗСО та 1973 учителі четвертих класів. Зазначений обсяг вибіркової сукупності було визначено з урахуванням очікуваного рівня участі учителів на рівні 85%, а також за умови, що для міських поселень у закладах, де два і більше четвертих класи, до вибірки включаються учителі найбільшого та наступного за кількістю учнів класу, у сільській місцевості в обстеженні брав участь один учитель.

Безпосередньо обсяг вибірки визначався на основі необхідної надійності результатів обстеження (коефіцієнт варіації) й врахування обсягу ресурсів, які можуть бути задіяні в обстеженні. Значення коефіцієнта варіації встановлюється відповідно до вимог щодо якості

оцінки показника. Для даного обстеження обсяг вибірки доцільно визначати на основі оцінювання часток. За методичними рекомендаціями надійність визначення показників на рівні, що дозволяє використовувати їх в аналізі, не повинна бути нижче $CV=10\%$. Зазначені вимоги забезпечуються за умов встановлення обсягу вибірки на рівні $n=600$ учителів для кожного типу місцевості при вимірюванні часток, що становлять 20% і більше. На рівні України обсяг вибірки $n=1973$ учителів для часток, що становлять 25% і більше, забезпечує коефіцієнт варіації на рівні $CV \approx 5\%$, що є цілком прийнятним для обстеження якісних показників.

(2) Інструментарій дослідження.

Метод онлайн-анкетування був оптимальним методом збору інформації з огляду на мету дослідження, а також запроваджені по всій країні карантинні обмеження у зв'язку з пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусною хворобою SARS-COV-2. Перевагами цього методу є, по-перше, дистанційний та оперативний збір даних, по-друге, проста й зрозуміла процедура, яка не вимагає додаткового фінансування, тобто є більш доцільною й економічно. У межах дослідження було створено автоматизовану анкету за допомогою сервісу Google Forms, у якому передбачено візуальне представлення кількісної інформації, оскільки відповіді респондентів фіксуються й акумулюються в базі даних одразу у форматі, зручному для їх обробки й аналізу.

Анкета дослідження складається з семи блоків запитань:

1. Підготовка вчителів до викладання за новим Державним стандартом початкової освіти.
2. Рівень підготовленості до викладання.
3. Освітній процес, методи та техніки викладання.
4. Готовність до дистанційного/змішаного викладання.
5. Ставлення до інноваційних процесів в українській освіті.

6. Загальні питання про заклад освіти.

7. Соціально-демографічний блок.

В анкеті представлено питання декількох типів: *закриті питання* – питання з наведеним переліком альтернатив (від однієї до всіх можливих); *питання-шкали*, за якими респонденти оцінюють власний ступінь готовності до викладання чи використання у роботі інноваційних складових оновлених аспектів освітньої діяльності.

(3) Форма опитування

За сприяння Міністерства освіти і науки до органів управління освітою обласних, Київської міської державних адміністрацій й обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти було надіслано лист з проханням призначити координаторів дослідження в областях і Києві. Координатор дослідження повинен надіслати до закладів загальної середньої освіти, що увійшли до вибірки, посилання на анкету в Google-формі для вчителів, які викладають у 4 класі в 2019-2020 н.р.

Учасники дослідження

У дослідженні взяли участь 1973 учителі, які у 2019-2020 навчальному році викладали в 4 класі, більшість із них становлять жінки і лише 2,2% – чоловіки.

Співвідношення частки вчителів, які викладають у закладах освіти в міських поселеннях і сільській місцевості, – 55% і 45%. Серед учителів, які працюють у міських ЗЗСО, близько 28% – у невеликих містах із населенням понад 250 тис. осіб (рис. 1).

Понад 60% респондентів викладають у середніх загальноосвітніх школах, майже однакові частки (15,4% і 14,5%) – у навчально-виховних комплексах і ліцеях відповідно. Трохи менше 5% викладають у гімназії / колегіумі та спеціалізованій школі (рис. 2).

Вік третини досліджуваних становить від 41 до 50 років і понад чверті – 51-60 років. Найменші частки (4,1% і 7,8%) становлять відповідно учителі віком до 25 років і більше 60 років (рис. 3).

Близько 44% респондентів – досвідчені вчителі зі стажем роботи понад 25 років; частка учасників дослідження із стажем роботи до 3 років становить лише 4% (рис. 4).

Майже половина вчителів є спеціалістами вищої кваліфікаційної категорії, а кожен п'ятий – спеціалістом I категорії (рис. 5).

Трохи більше третини респондентів (включно з випуском 2019-2020 н.р.) мали 7 і більше випусків початкової школи, для майже 16% учителів цього року був перший випуск (рис. 6).

З огляду на те, що дослідження проводилося наприкінці 2019-2020 навчального року, дослідники зробили припущення, що більшість респондентів уже визначилися зі своїми планами на майбутнє і зокрема на наступний навчальний рік. Однією з гіпотез дослідження була гіпотеза про те, що не всі учителі в наступному 2020-2021 н. р. викладатимуть в учнів

1 класу, тому в анкеті було використано питання-маркер «Чи плануєте Ви в наступному 2020/2021 навчальному році викладати в 1 класі?». Залежно від відповіді респонденти або проходили опитування повністю, або завершували його, оскільки відповідно до мети і завдань дослідження вивчався рівень підготовленості до викладання за новим Державним стандартом початкової освіти. За результатами опитування, учителів, які в наступному навчальному році викладатимуть у 1 класі, виявилося 90% (рис. 7).

Серед першопричин, чому 10% респондентів не планують у наступному навчальному році викладати в 1 класі, 37,5% досліджуваних зазначили, що вже знайшли або їм запропонували іншу роботу, майже кожен п'ятий зауважив, що наступного року в школі не буде 1 класу, у якому вона/він зможе викладати; трохи більше ніж 8% вчителів вирішили вийти на пенсію і 4,3% відповіли, що не зможуть або не хочуть викладати за новими вимогами відповідно до НУШ (рис. 8).

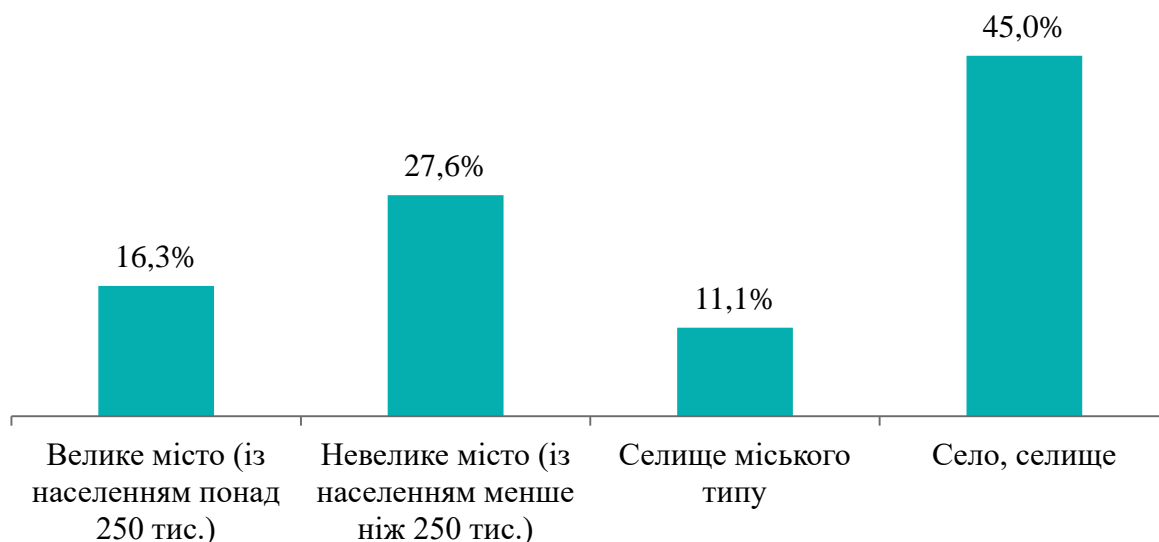

Рис. 1. Розподіл респондентів дослідження за типом населеного пункту, де розташований ЗЗСО, у якому вони працюють.

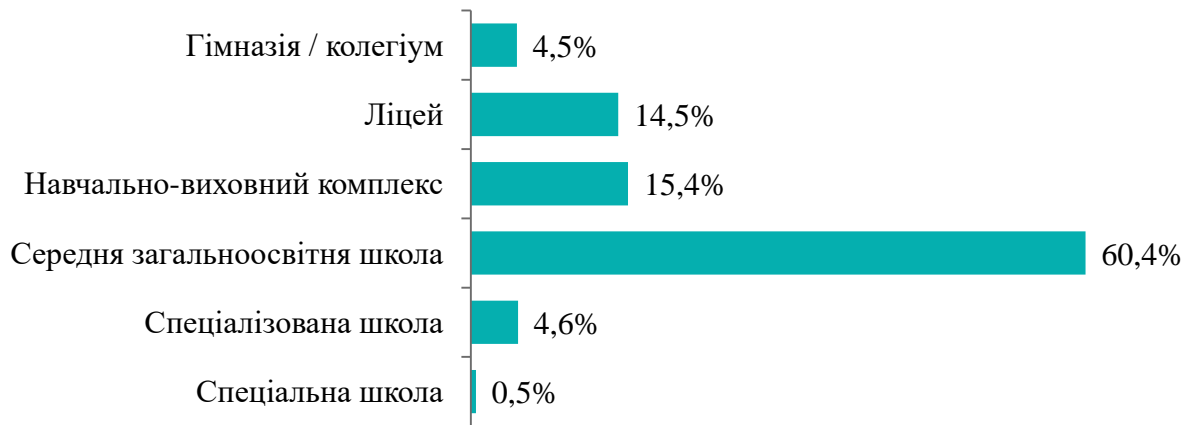

Рис. 2. Розподіл респондентів дослідження за типом закладу освіти, у якому вони працюють.

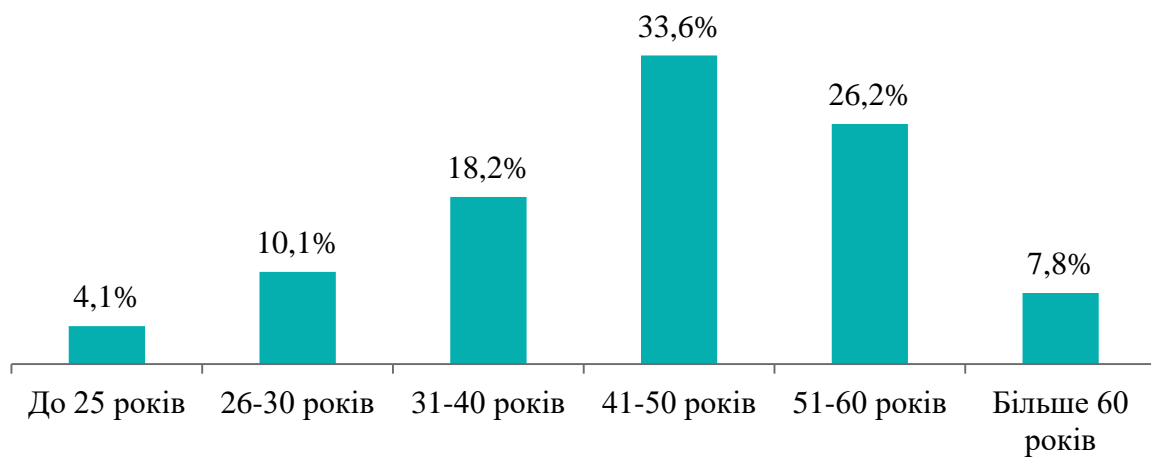

Рис. 3. Розподіл респондентів дослідження за віком.

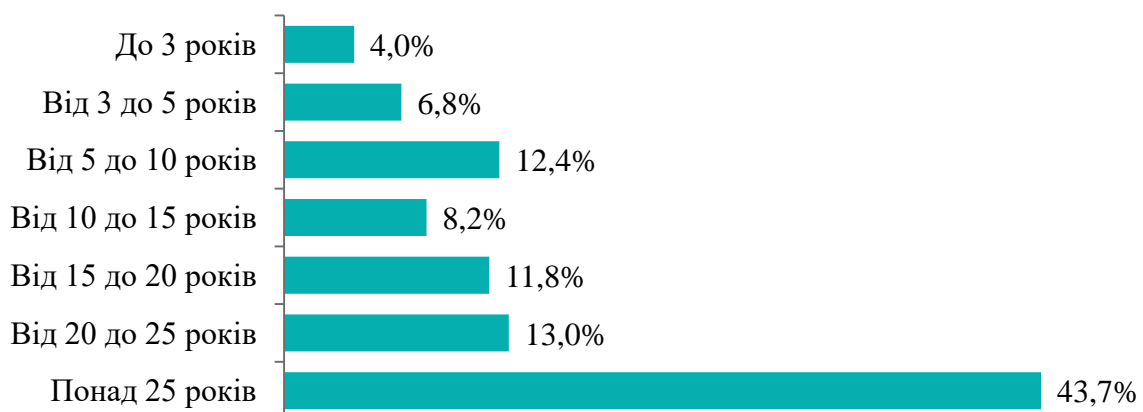

Рис. 4. Розподіл респондентів дослідження за стажем роботи вчителем початкових класів.

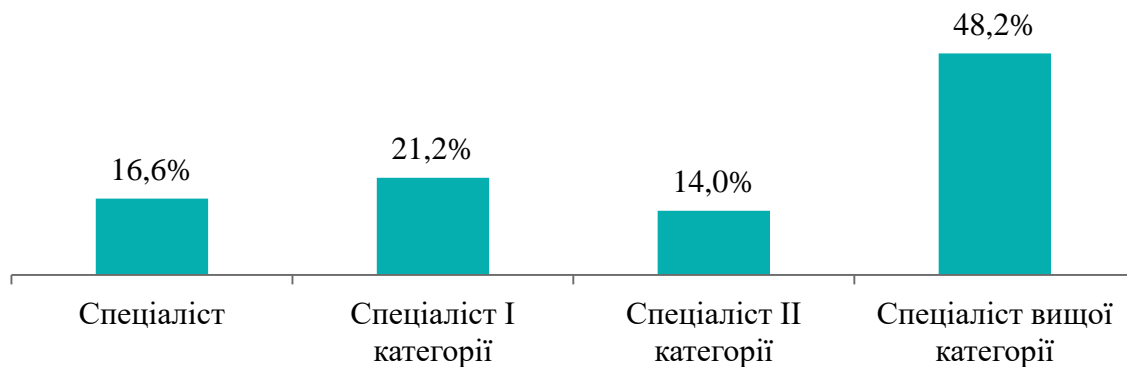

Рис. 5. Розподіл респондентів дослідження за кваліфікаційною категорією.

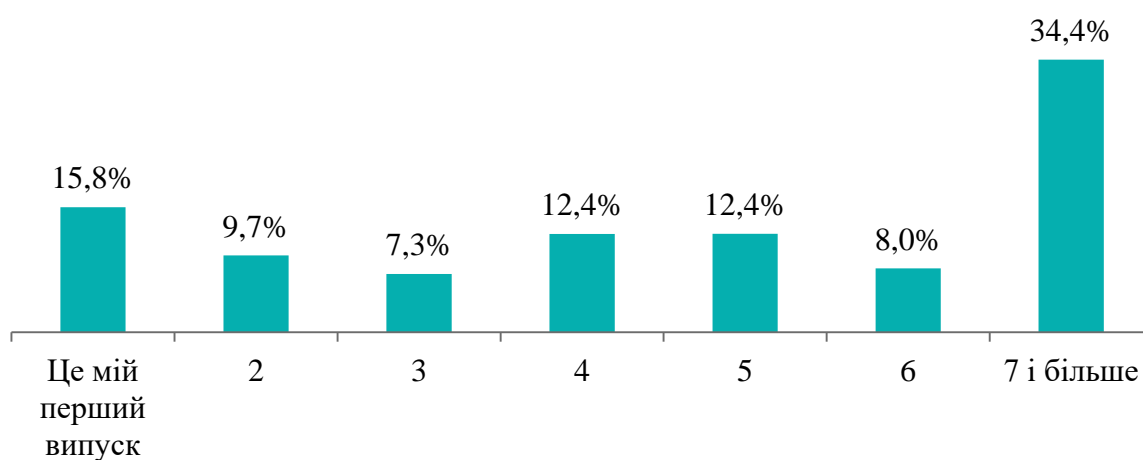

Рис. 6. Розподіл респондентів дослідження за кількістю випусків початкової школи (включно з цього річним випуском).

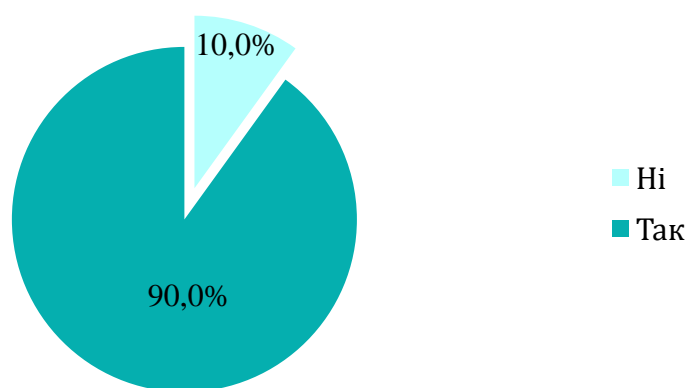

Рис. 7. Розподіл респондентів дослідження за відповіддю на питання «Чи плануєте Ви в наступному 2020/2021 навчальному році викладати в 1 класі?».

Рис. 8. Розподіл частки (10%) респондентів дослідження, які в 2020-2021 н.р. не планують викладати в 1 класі, за відповіддю на питання: «Чому Ви не будете викладати в 1 класі в наступному році?».

Отже, усереднений учитель – учасник дослідження – це жінка, віком від 41 до 50 років, має стаж роботи понад 25 років і включно з випуском 2019-2020 н.р. мала 7 і більше випусків початкової школи, є спеціалістом вищої кваліфікаційної категорії, працює в середній загальноосвітній школі, яка розташована в міських поселеннях, і планує в 2020-2021 н.р. викладати в 1 класі.

Готовність учителів до викладання

Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, затвердженої розпорядженням КМУ від 14.12.2016 № 988-р.¹, упродовж 2017-2018 рр. усі вчителі початкової школи пройшли підвищення кваліфікації. За відповідями респондентів дослідження, понад три чверті пройшли очну підготовку для вчителів НУШ на базі обласних/міських інститутів післядипломної педагогічної освіти, а понад 70% – дистанційну підготовку для вчителів НУШ на платформі EdEra (рис. 9).

Співпраця педагогів, які на практиці реалізують підходи НУШ, є важливою складовою системної перепідготовки вчителів з опанування сучасними програмами навчання молодших школярів. Майже всі вчителі (98,9%) – учасники дослідження – засвідчили, що в їхніх закладах освіти організована співпраця вчителів початкової школи щодо викладання за новим Державним стандартом початкової освіти (ДСПО) та відповідно до концепції НУШ. Понад 70% респондентів зазначили, що така співпраця організована в межах шкільного методоб'єднання вчителів початкової школи, де проводяться тренінги і воркшопи з опанування нових технологій викладання. Також майже 60% учителів указали, що методичну підтримку організувала адміністрація школи. Тривожним сигналом є те, що понад 55% учителів вибрали варіант «адміністрація контролює дотримання вчителями принципів НУШ», оскільки він протирічить наріжним засадам НУШ, таким як співпраця й автономія вчителя (рис. 10).

Нова українська школа – це не просто нові підходи, технології навчання, а передусім виховання на цінностях, які є фундаментом освіти і й обов'язковою складовою формування особистості. Майже 40%

¹ Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934>

респондентів відповіли, що «повністю поділяють» цінності НУШ, а понад 55%, висловили невпевненість, відповівши «швидше поділяю» (рис. 11).

За новим ДСПО повністю готові викладати трохи більше за третину вчителів, майже дві третини – «швидше підготовлені» (рис. 12). Трохи прояснюють таку ситуацію наступні відповіді вчителів щодо основних підходів до викладання на основі принципів НУШ. Так, до провадження освітньої діяльності на основі компетентнісного підходу «повністю підготовленими» почуваються 56,7% респондентів, в організації класу більш упевнені три чверті вчителів, у спроможності розвивати критичне мислення школярів – 53,3%. У реалізації інтегрованого навчання найменша частка вчителів (45,9%) «повністю підготовлена» і найбільша (4%) «швидше або зовсім не підготовлена» (рис.13). Така ж невпевненість у власних навичках простежується щодо викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: 45% вчителів «повністю підготовлені до його викладання, натомість майже 6% – «швидше або зовсім не підготовлені». Найбільш упевнені респонденти у своїй підготовленості до навчання грамоти (майже три чверті вчителів «повністю підготовлені») і викладання математики (понад 70% учителів «повністю підготовлені»). До запровадження письмових практик у процесі навчання молодших школярів «повністю підготовлені» майже 60% респондентів (рис. 14).

Близько 65% учителів цілком готові брати участь у розробці програми свого навчального закладу з якогось інтегрованого курсу / навчального предмета, натомість 27% поки що не готові до цього (рис. 15).

Цікавим є розподіл відповідей респондентів щодо ролі вчителя в освітньому процесі. Понад 90% вважають, що їхня роль полягає у формуванні в учнів зацікавленості до навчання, друге місце за популярністю посіла відповідь про формування в учнів критичного мислення (85,5% респондентів) і третє – про формування в учнів розуміння корисності знань для успішної реалізації себе в професійному й

особистому житті (83% учителів). Разом з тим ще понад 60% учителів вбачають своїм завданням надання учням усього масиву знань, якими вони володіють (рис. 16). Звертаємо увагу на певну невідповідність у відповідях вчителів щодо формування критичного мислення школярів. Так, свою місію 85,5% вчителів вбачають у формуванні критичного мислення, тоді як упевнені у власній спроможності формувати критичне мислення лише 53,3%.

Рис. 9. Розподіл респондентів дослідження за способом підготовки до викладання за новим Державним стандартом початкової освіти.

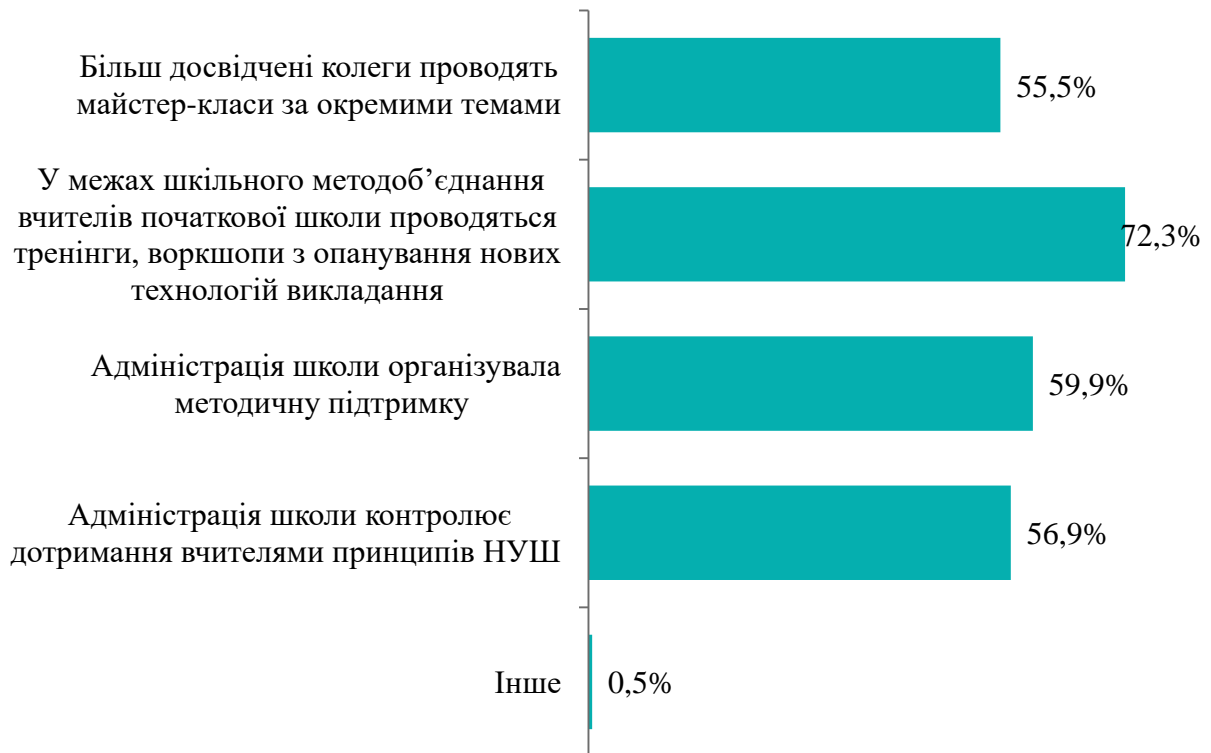

Рис. 10. Розподіл респондентів дослідження за способом організації в закладі освіти співпраці вчителів щодо викладання за новим Державним стандартом початкової освіти.

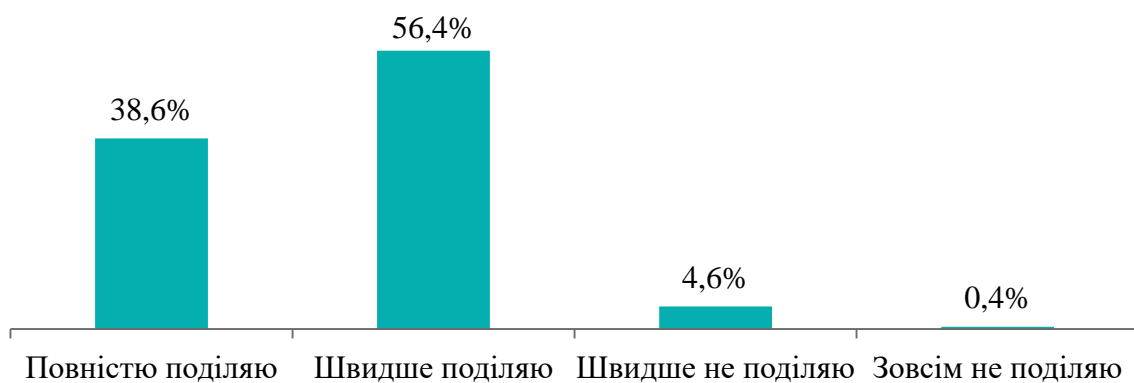

Рис. 11. Розподіл респондентів дослідження за відповіддю на питання: «Оцініть, наскільки Ви поділяєте цінності НУШ».

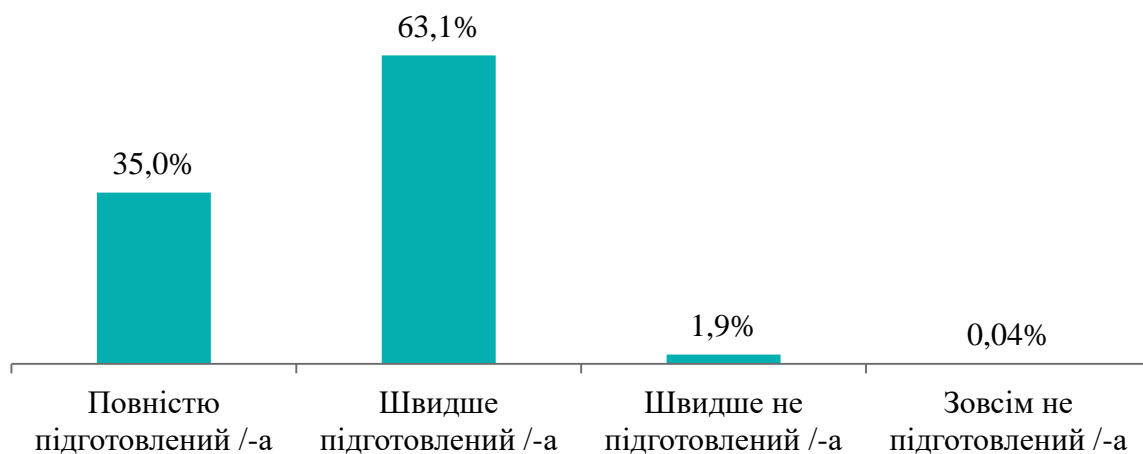

Рис. 12. Розподіл респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності викладати за новим Державним стандартом початкової освіти.

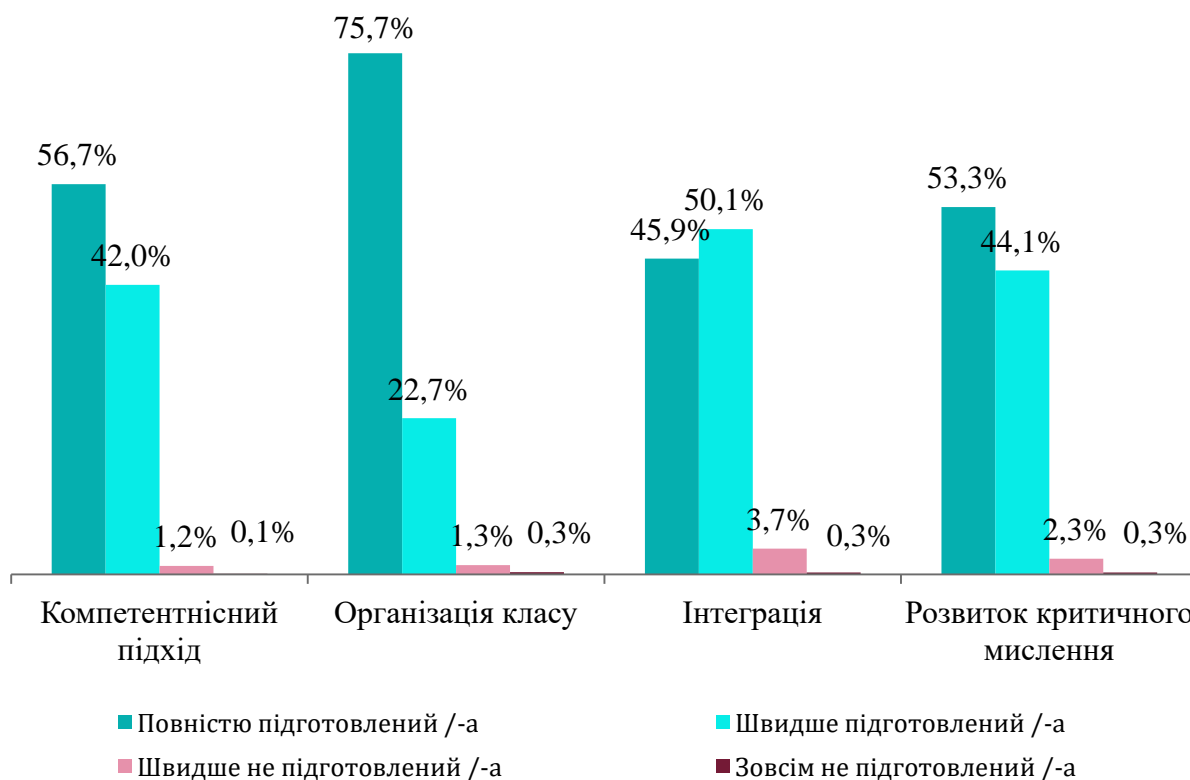

Рис. 13. Розподіл респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності щодо викладання за відповідними складовими.

Рис. 14. Розподіл респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності щодо викладання за відповідними напрямками.

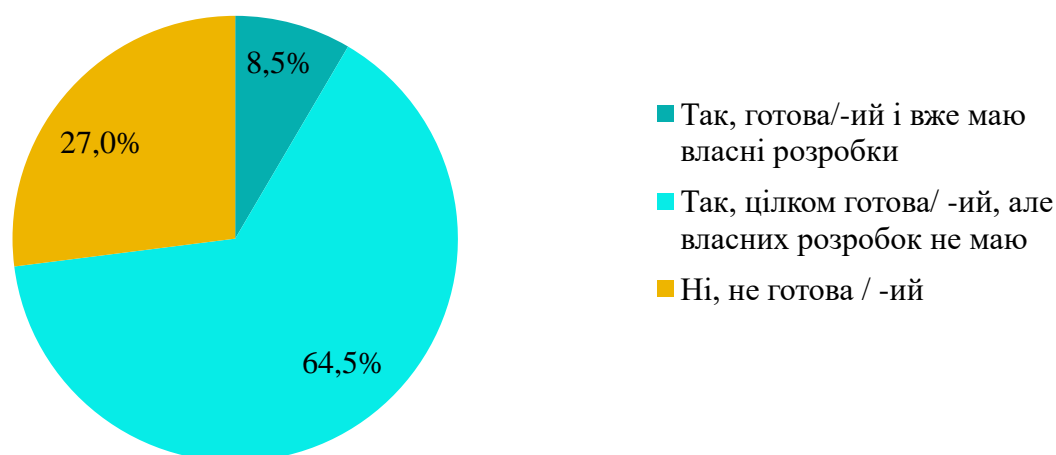

Рис. 15. Розподіл респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності брати участь у розробці програми свого навчального закладу з якогось інтегрованого курсу / навчального предмета

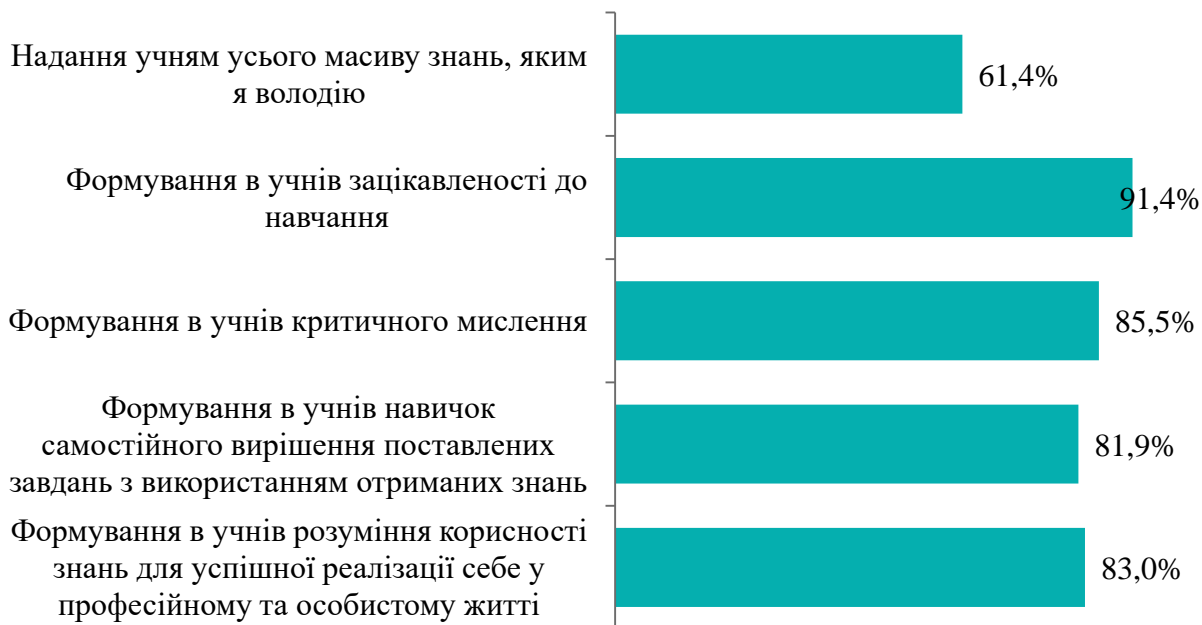

Рис. 16. Розподіл респондентів за оцінюванням ролі вчителя в освітньому процесі.

Таким чином, три чверті респондентів пройшли очну підготовку для вчителів НУШ, організовану обласними/міськими інститутами післядипломної педагогічної освіти, понад 70% – дистанційну підготовку на платформі EdEra. Організовано співпрацю вчителів початкової школи щодо викладання за новим ДСПО та відповідно до концепції НУШ майже в усіх закладах освіти, зокрема в межах шкільного методичного об'єднання вчителів початкової школи (72,3% респондентів). Разом з тим понад 55% учасників дослідження зазначили, що адміністрація школи контролює дотримання вчителями принципів НУШ, що іде в розріз із принципами педагогіки партнерства й автономії вчителя. Близько 95% учителів «повністю або швидше поділяють» цінності НУШ. Трохи більше ніж третина респондентів «повністю підготовлені» до викладання за новим ДСПО, а майже дві третини – «швидше підготовлені». Порівняння з даними попередніх етапів дослідження констатувало: частка вчителів, які вважають себе повністю підготовленими, коливається в межах

статистичної похибки: у 2018 р. частка вчителів 1 класів становила 37,3%, у 2019 р. у середньому частка вчителів 1 і 2 класів – 37,4%. Найбільш упевнено почуваються респонденти щодо організації класу (75,7%), навчання грамоти (73,8%) і методик викладання математики (70,5%), а найменш – щодо інтеграції загалом (45,9% «повністю підготовлені») і зокрема щодо інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (45,1%). На основі компетентнісного підходу підготовлені до викладання 56,7% учителів. У порівнянні з попереднім етапом дослідження 2019 р. цього року на 12,5% збільшилася частка «повністю підготовлених» до викладання на основ компетентнісного підходу і майже на 7% до інтеграції в освітньому процесі. Брати участь у розробці програми свого навчального закладу з якогось інтегрованого курсу / навчального предмета цілком готові майже 65% респондентів, що у середньому на 15% більше у порівнянні з результатами дослідження 2019 р. і на 8% більше ніж у 2018 р. Також цього року у порівнянні з 2018 р. збільшилася майже удвічі частка вчителів, які вже мають власні розробки (4,5% у 2018 р. і 8,5% у 2020 р.). Щодо ролі вчителя в освітньому процесі, понад 90% респондентів зазначили, що вона полягає у формуванні в учнів зацікавленості до навчання, натомість ще понад 60% учителів переконані, що їхня роль полягає в наданні учням усього масиву знань, якими вони володіють.

Освітній процес, методи та техніки викладання

Відповідно до результатів дослідження в 1 класі в 2020-2021 н. р. майже 60% учителів планують працювати за типовою освітньою програмою НУШ-1 (розроблена під керівництвом О.Я. Савченко) і 30% – за типовою освітньою програмою НУШ-2 (розроблена під керівництвом Р.Б. Шияна), трохи більше 5% респондентів на час проведення опитування ще не визначилися з освітньою програмою (рис. 17).

Повністю підготовленими до використання під час організації навчання учнів ігрових і предметних методів вважають себе 73,7% і 72,2% респондентів відповідно. Разом з тим майже однакові частки учителів зазначили, що вони «швидше підготовлені» (50,9%) і «повністю підготовлені» (46,7%) використовувати інтегровано-предметні методи (рис. 18).

Серед форм організації роботи учнів на уроці учителі готові використовувати чи вже використовували наступні: комбіновані (82,2% респондентів) і групові (80,4%) форми, найменша частка вчителів (56,1%) обрала загальнокласні індивідуальні форми (коли усі учні індивідуально виконують однакові чи однотипні завдання) (рис. 19).

Щодо методів розвитку критичного мислення учнів найбільша частка респондентів указали на роботу в парах (85,2%), трохи менша – на мозковий штурм (84,5%), ще менша – на мікрофон (83,7%) як на такі, які вони готові використовувати чи вже використовували. Найменші частки вчителів готові використовувати чи вже використовували такі методи, як ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань) (23,7%) і ментальна карта (28,5%). Позитивним є той факт, що лише 0,2% респондентів зазначили, що не готові й ніколи не використовували жоден із перерахованих методів розвитку критичного мислення учнів (рис. 20).

Невід’ємною частиною оновленого освітнього процесу в Новій українській школі є проведення вранішніх зустрічей і організація зміни видів діяльності під час уроків у початкових класах. Більшість респондентів планують це робити з учнями майбутнього 1 класу: 80,9% учителів планують проводити ранкові зустрічі, а 88,1% – організувати зміну видів діяльності. Разом з тим висловили занепокоєння щодо того, чи вистачить для цього часу 10% (щодо вранішніх зустрічей) і 7,5% (щодо організації зміни видів діяльності) респондентів. Проблема браку місця в класі для проведення ранкових зустрічей турбує 6,4% учителів, а для організація зміни видів діяльності – 3,8% (рис. 21).

Щодо прийомів оцінювання успішності учнів, то відчуваються «повністю підготовленими» майже три чверті учителів до використання оціночних суджень/словесної характеристики і понад 60% – свідоцтва досягнень. Натомість майже чверть респондентів зазначила, що «швидше не підготовлені» використовувати власноруч розроблену шкалу балів (рис. 22).

За відповідями 57% учителів, найбільш прийнятним для них напрямом співпраці з батьками учнів є залучення до процесу прийняття рішень щодо навчання і розвитку дитини. Лише 2,6% респондентів готові залучати батьків до процесу оцінювання навчальних досягнень дитини (рис. 23).

Організація інклюзивного навчання вимагає від педагогів ретельної підготовки щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Так, понад 50% учасників дослідження відповіли, що «швидше готові» до навчання дітей з особливими освітніми потребами (рис. 24). Порівняння з попередніми етапами моніторингового дослідження дає підстави стверджувати, що вчителі все ще потребують методичної допомоги для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Так, порівняно з 2018 р. цього року на 15% зменшилася частка респондентів «повністю

готових» і майже на 12% збільшилася частка тих, хто «швидше готовий» до роботи з такими учнями. У порівнянні з 2019 р. у 2020 р. частка «повністю готових» учителів суттєво не змінилася (на рівні статистичної похибки): у середньому частка таких учителів 1 і 2 класів у 2019 становила 17,5%, а у 2020 р. – 20,3%. Така тенденція свідчить про необхідність урізноманітнення методичної підготовки вчителів, зокрема через поширення успішного практичного досвіду вчителів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

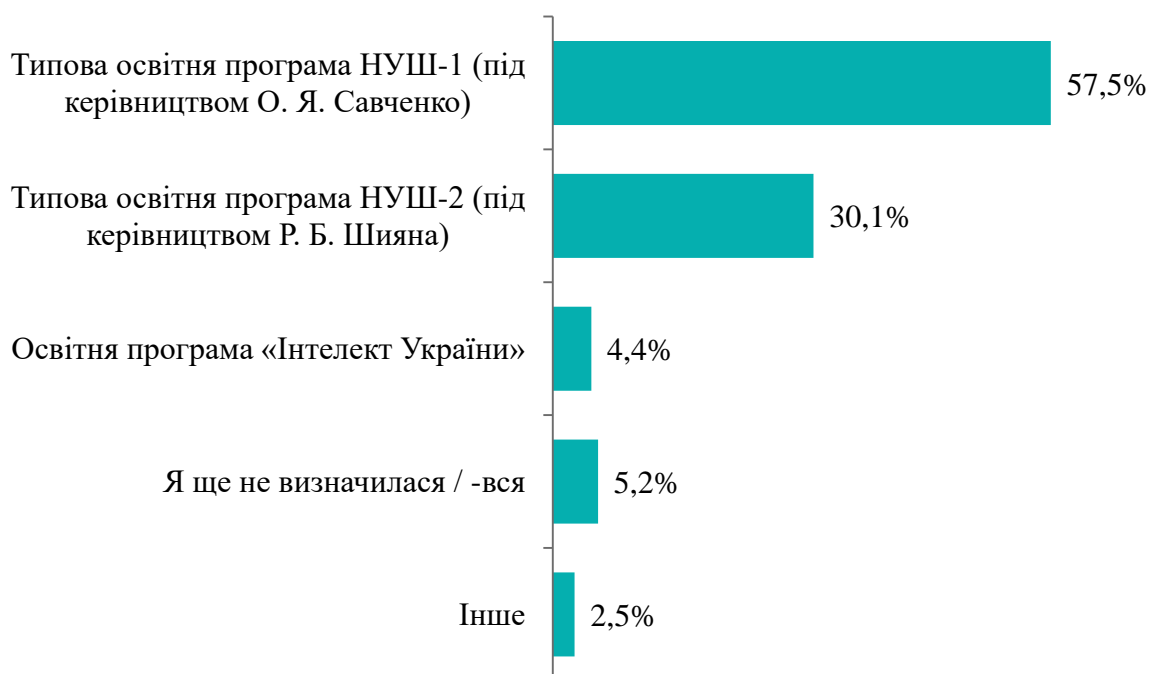

Рис. 17. Розподіл респондентів дослідження за освітньою програмою для початкової школи, за якою вони планують працювати в 1 класі в 2020-2021 н.р.

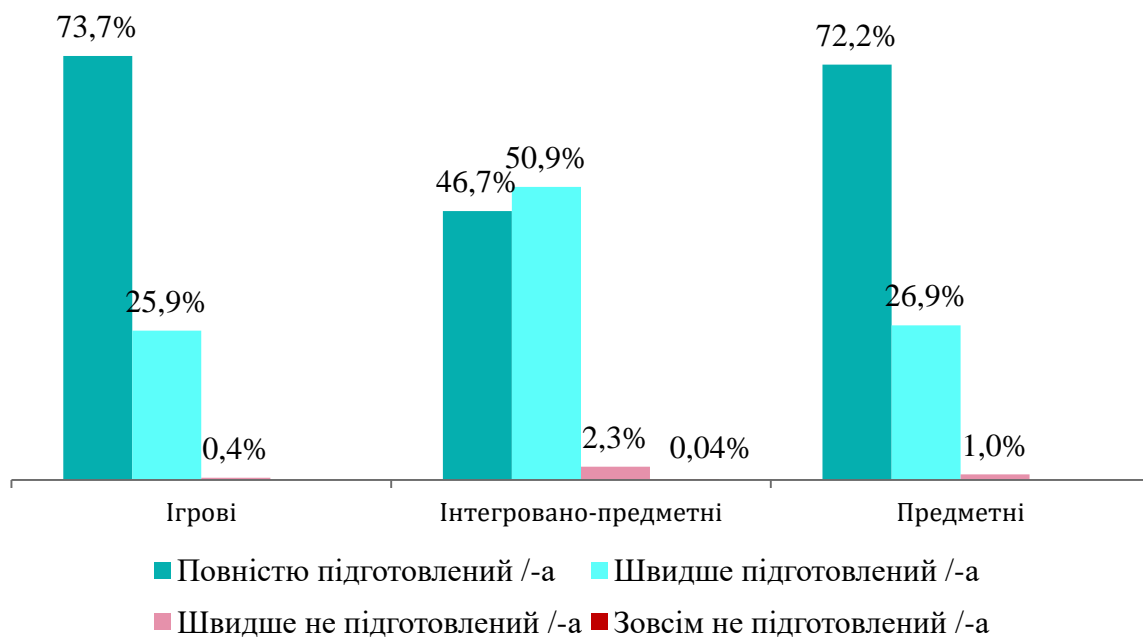

Рис. 18. Розподіл респондентів дослідження за ступенем готовності використовувати під час організації навчання учнів наступних методів.

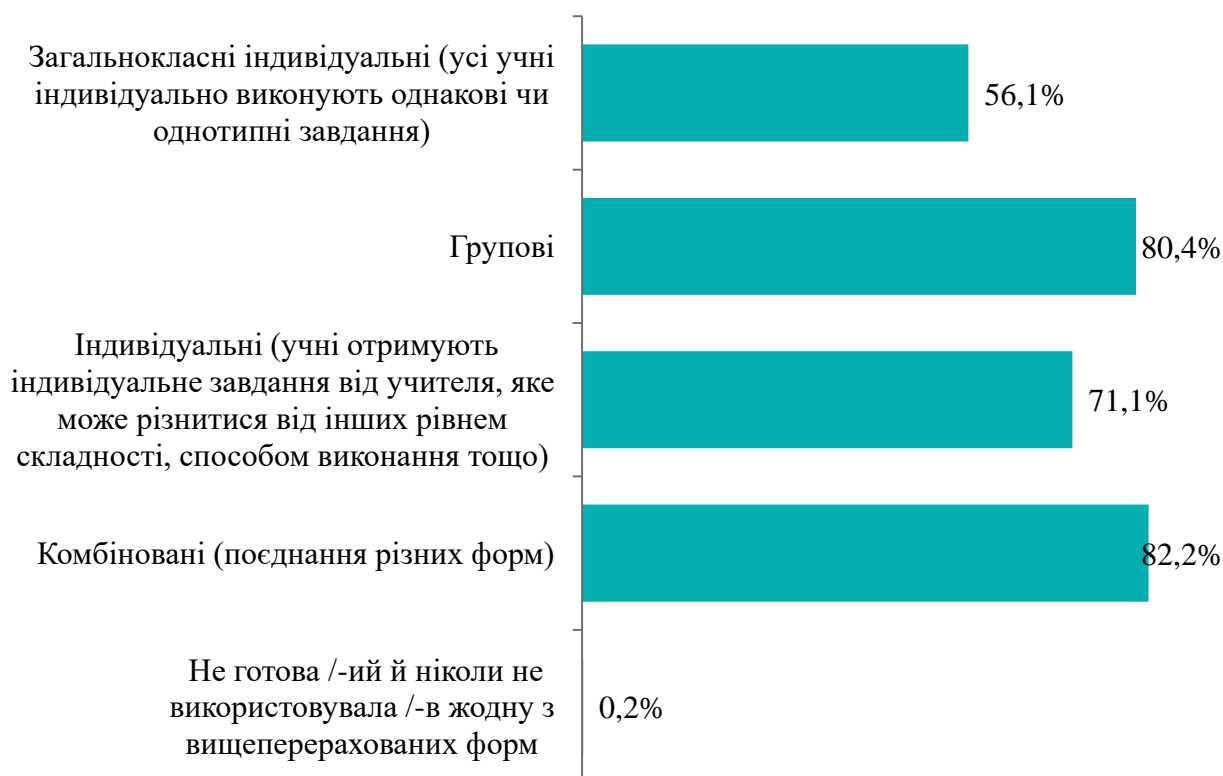

Рис. 19. Розподіл респондентів дослідження за готовністю використовувати / використанням відповідних форм організації роботи учнів під час уроків.

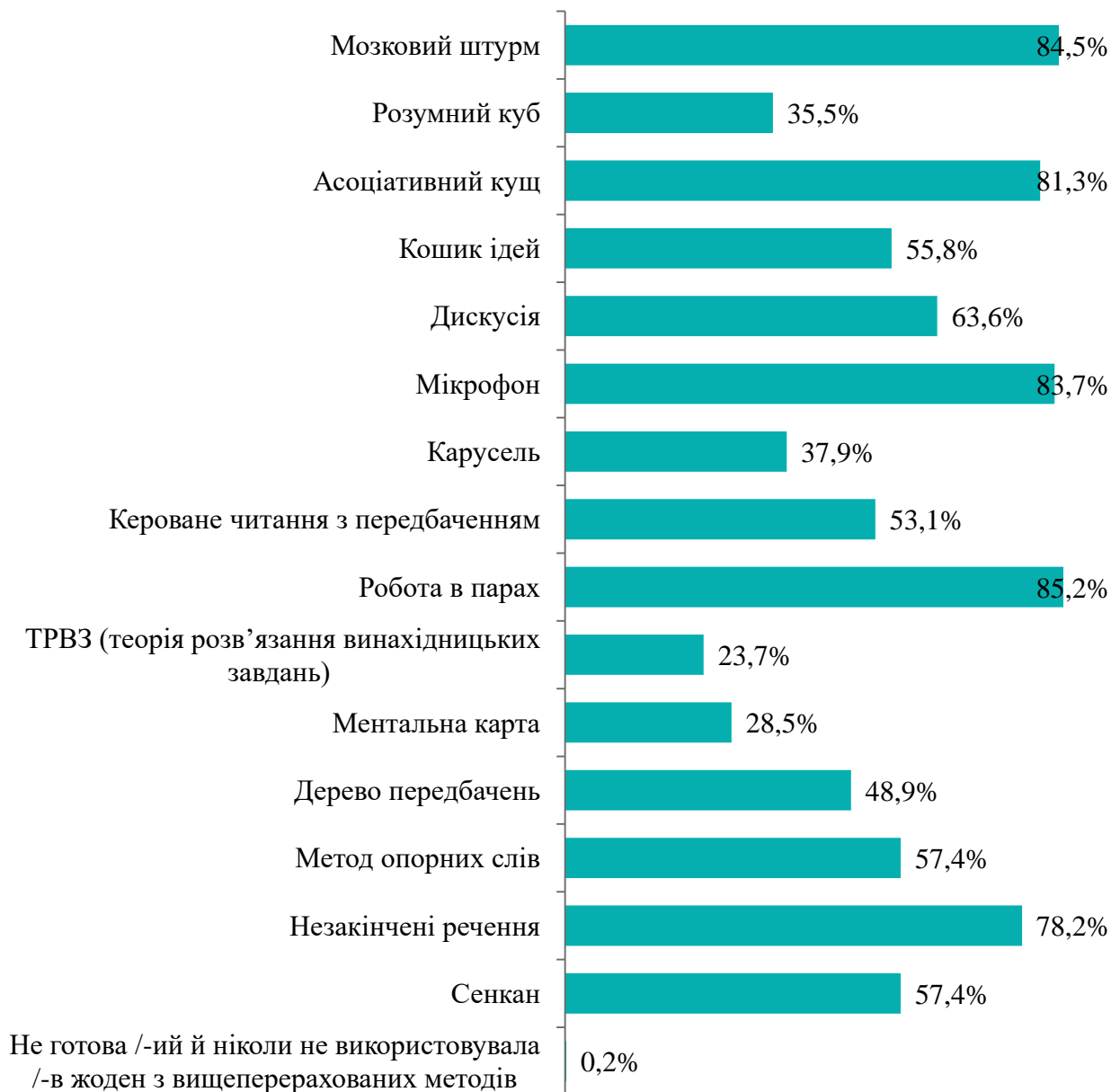

Рис. 20. Розподіл респондентів дослідження за методами розвитку критичного мислення учнів, які учителі готові використовувати чи вже використовували.

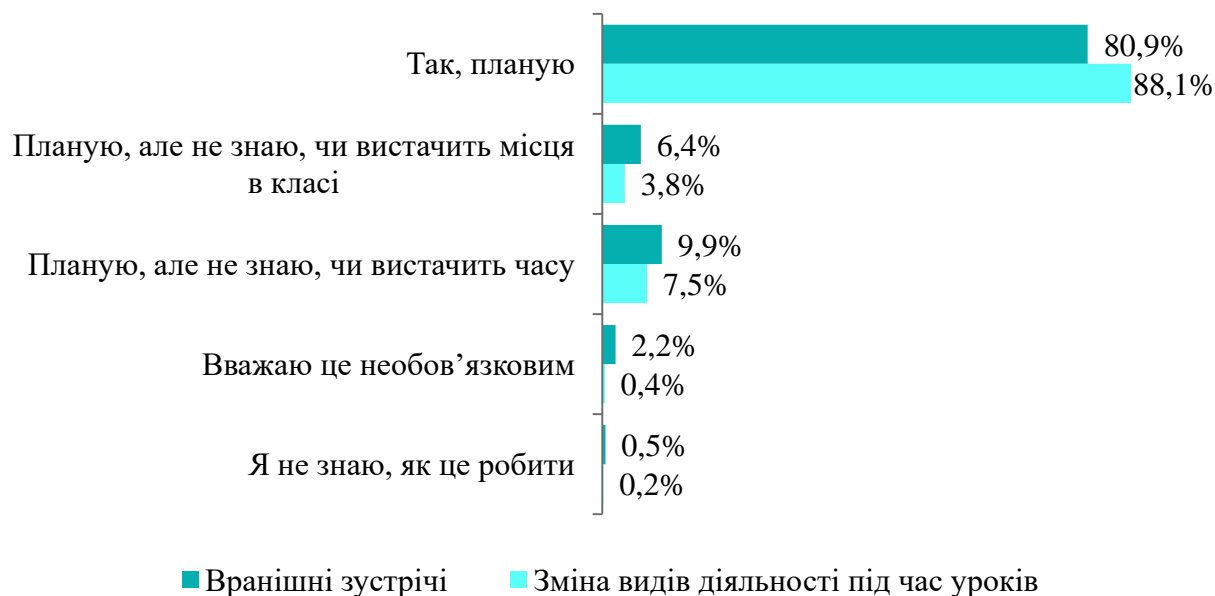

Рис. 21. Розподіл респондентів дослідження за відповідями на питання «Чи плануєте Ви проводити вранішні зустрічі / організувати зміну видів діяльності під час уроків з учнями майбутнього 1 класу?».

Рис. 22. Розподіл респондентів дослідження за ступенем готовності використовувати для оцінювання успішності учнів відповідні прийоми.

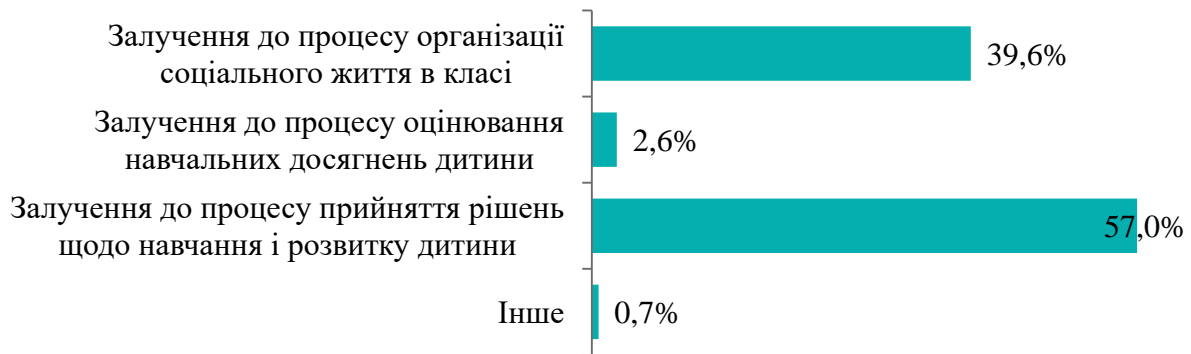

Рис. 23. Розподіл респондентів дослідження за найбільш прийнятними для них напрямками співпраці з батьками учнів.

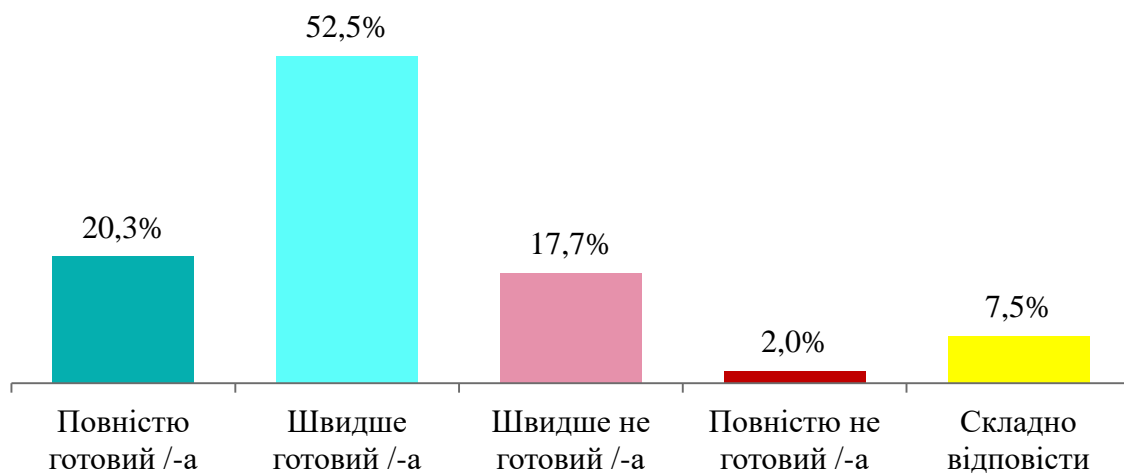

Рис. 24. Розподіл респондентів дослідження за ступенем готовності до навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Таким чином, майже 95% учителів визначились із освітньою програмою, за якою вони навчатимуть у 2020-2021 н.р., для майже 60% – це Типова освітня програма НУШ-1 (під керівництвом О.Я. Савченко). До використання ігрових і предметних методів під час організації освітнього процесу учнів вважають себе «повністю підготовленими» 73,2% і 72,2% респондентів відповідно. Майже однакові частки вчителів зазначили, що готові використовувати чи вже використовували комбіновані і групові (82,2% і 80,4% відповідно) форми організації роботи учнів під час уроків. Визначено топ-5 методів розвитку критичного мислення учнів, які вчителі

готові використовувати чи вже використовували: робота в парах (85,2%), мозковий штурм (84,5%), мікрофон (83,7%), асоціативний куш (81,3%) і незакінчені речення (78,2%). Загалом 99,8 % учителів добре обізнані із різними методами розвитку критичного мислення учнів. Більшість респондентів планують проводити ранкові зустрічі (80,9%) з учнями майбутнього 1 класу, а також під час уроків організовувати зміну видів діяльності (88,1%). Понад 60% учителів «повністю готові» до оцінювання учнів за допомогою свідoctва досягнень. Для 57% респондентів найбільш прийнятний напрям співпраці з батьками учнів – це залучення їх до процесу прийняття рішень щодо навчання і розвитку дитини. Трохи більше ніж половина учителів не дуже впевнені у своїх силах щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами, оскільки відповіли, що «швидше готові». Можна припустити, що вчителям, можливо, бракує практичного досвіду для роботи з такими учнями.

Готовність до дистанційного навчання

Цьогорічна пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусною хворобою SARS-COV-2, та запроваджені в закладах освіти карантинні обмеження актуалізували питання спроможності вчителів послуговуватися дистанційною формою навчання. З огляду на те, що ситуація в країні щодо поширення вірусу залишається тривожною і карантинні обмеження в окремих регіонах частково запроваджуються (чи можуть бути запроваджені) в новому 2020-2021 н.р., у дослідження був уведений блок питань, присвячений готовності вчителів до дистанційного навчання з урахуванням набутого ними досвіду в попередньому навчальному році. Так, за відповідями респондентів, на період карантину в 2019-2020 н.р. 99,1% використовували технології дистанційного навчання.

Важливою складовою дистанційної форми навчання є наявність технічних можливостей для його здійснення. Більшість респондентів зазначили, що забезпечені удома смартфоном (93,7%), доступом до швидкісного Інтернету (72,1%), планшетом (71,5%), персональним комп'ютером (68,6%), ноутбуком (64,4%) (рис. 25). При цьому не виявлено суттєвої різниці між забезпеченням технічними можливостями учителів за місцем розташування закладів загальної середньої освіти, тобто за показником місто/село (рис. 26).

Беззаперечним лідером комунікації під час дистанційного навчання респонденти назвали Viber (46,6%), на другому місці – Zoom (18,2%), і на третьому – Google classroom (12,3%), також варто відмітити освітній онлайн проєкт «На урок», який визначили як найбільш ефективний канал 6,3% учителів, які під час карантину використовували технології дистанційного навчання (рис. 27).

Серед проблем, які виникали під час дистанційного навчання, майже 44% учителів указали на відсутність попереднього досвіду і майже кожен п'ятий респондент/-ка зазначив/-ла, що складно зібрати учнів в один час; на недоступність електронних ресурсів та засобів покаржилися 16,7% учителів (рис. 28).

Разом з тим понад 80% учителів висловилися, що готові до роботи в умовах змішаного навчання, тобто до застосування технологій дистанційного навчання на очній формі (рис. 29).

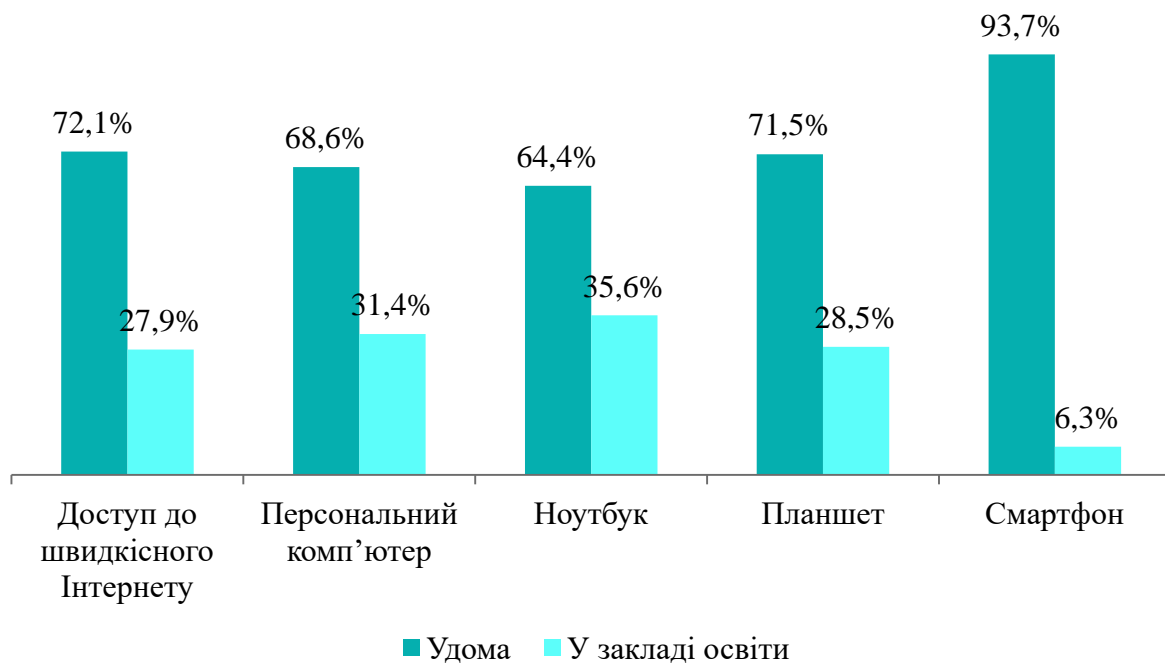

Рис. 25. Розподіл респондентів дослідження щодо наявності технічних можливостей для здійснення дистанційного навчання.

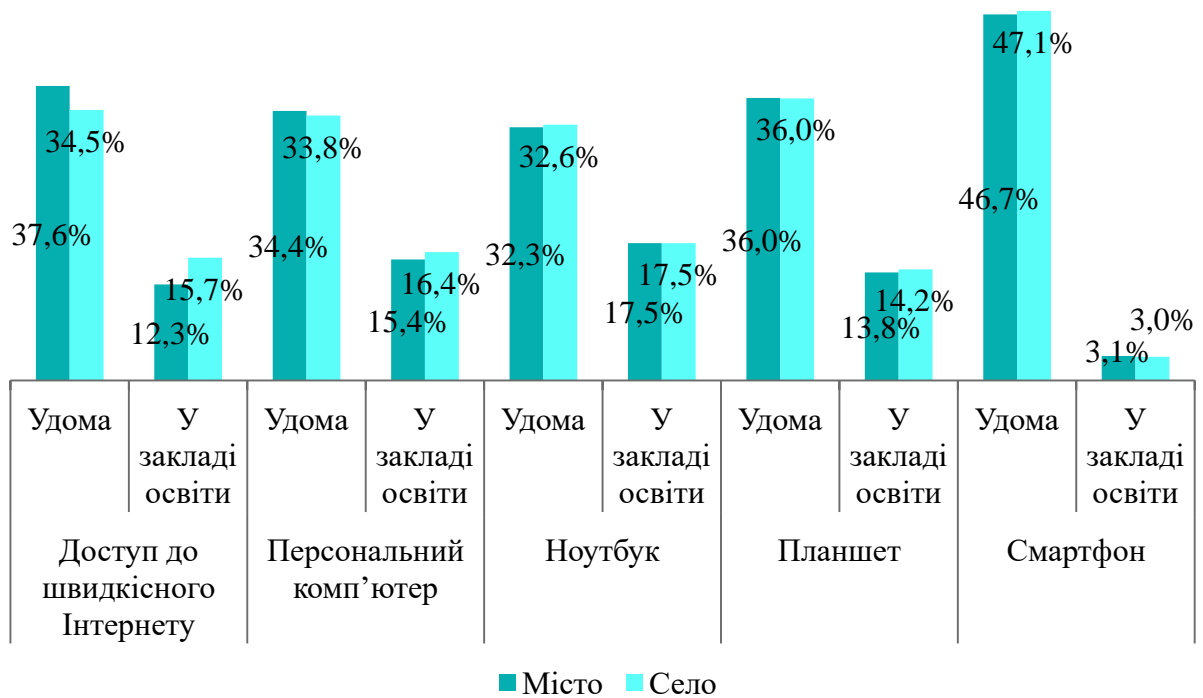

Рис. 26. Розподіл респондентів дослідження щодо наявності технічних можливостей для здійснення дистанційного навчання за місцем розташування закладу ЗСО.

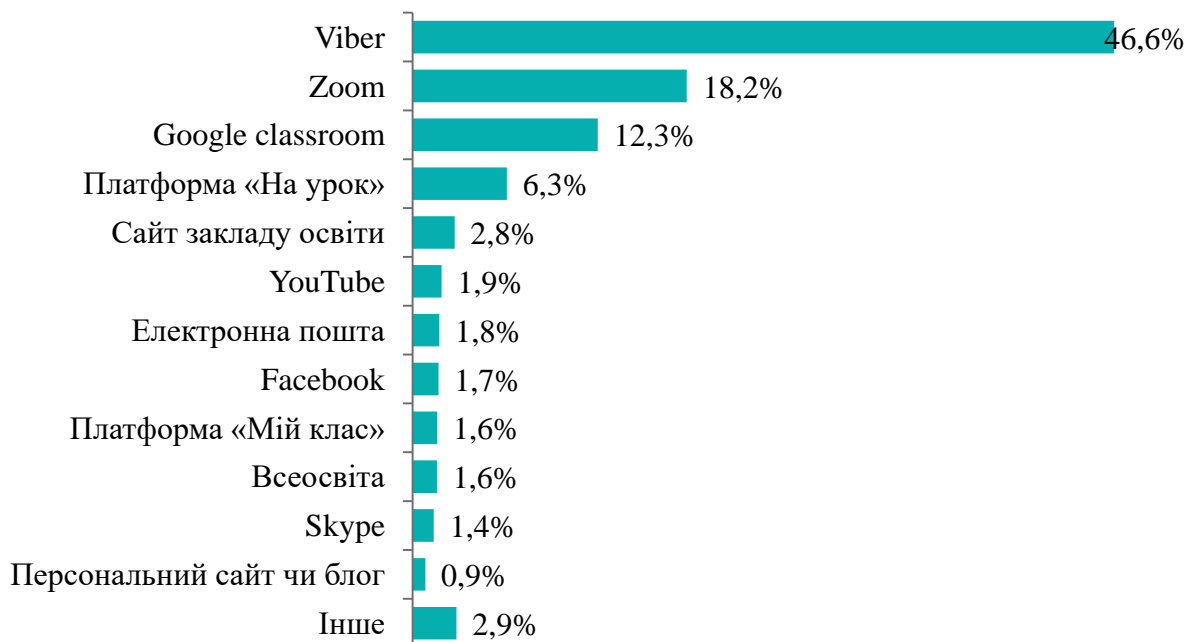

Рис. 27. Розподіл респондентів дослідження щодо найбільш ефективного каналу комунікації під час дистанційного навчання.

Рис. 28. Розподіл респондентів дослідження щодо проблем, які виникли під час дистанційного навчання.

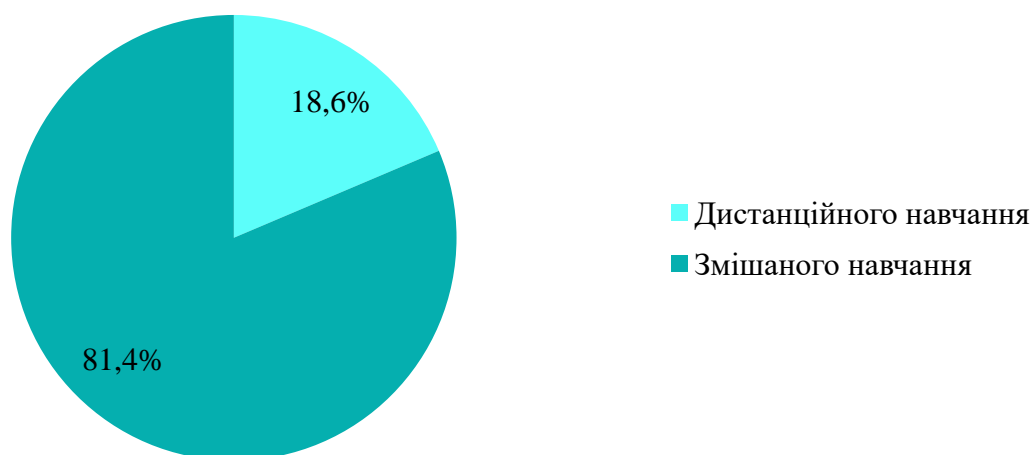

Рис. 29. Розподіл респондентів дослідження щодо готовності до відповідної форми навчання.

Отже, майже всі учасники дослідження (99,1%) під час карантину в 2019-2020 н.р. використовували технології дистанційного навчання. При цьому більшість забезпечені удома технічними можливостями для його здійснення, як-то: доступом до швидкісного Інтернету (72,1%), персональним комп'ютером (68,6%), смартфоном (93,7%) ноутбуком

(64,4%). Значної різниці щодо забезпеченості технічними можливостями для здійснення дистанційного навчання учителів у сільській місцевості та міських поселеннях не виявлено. За відповідями респондентів, топ-3 найефективніших каналів комунікації під час дистанційного навчання – це Viber (46,6%), Zoom (18,2%), Google classroom (12,3%). Найтипівішою під час упровадження дистанційного навчання була проблема відсутності попереднього досвіду для майже 44% учителів. Понад 80% учителів готові працювати в умовах змішаного навчання.

Ставлення вчителів до інноваційних процесів в українській освіті

Зміна парадигми системи освіти, її переорієнтація на формування в учнів компетентностей – в основі запровадженої Концепції Нової української школи. Респонденти цього річного дослідження ще не викладали за новим Державним стандартом початкової освіти на час проведення опитування. Разом з тим понад 98% учителів повністю чи частково схвалюють уведення нового ДСПО (рис. 30).

Також респонденти могли оцінити своє ставлення до основних принципів НУШ щодо організації діяльності в закладах освіти. Так, найбільшу підтримку серед респондентів отримала педагогіка партнерства: «повністю схвалюють» її 72,4% учителів, а «швидше схвалюють» – 27,1% респондентів. Трохи більше половини респондентів (52,2%) схвально оцінили автономію школи, натомість «швидше або зовсім не схвалюють» її загалом 7,8% учителів. Щодо нових стандартів початкової середньої освіти, то понад 50% учителів «швидше схвалюють» їх уведення, а 3,6% – «швидше не схвалюють» (рис. 31).

Серед дидактичних принципів НУШ перехід на компетентнісне навчання отримав найбільшого схвалення: його «повністю схвалюють» 56,1% респондентів і «швидше або зовсім не схвалюють» 3,7% учителів. Майже однакові частки респондентів «повністю або швидше схвалюють» розробку інтегрованих навчальних предметів (46,9 % і 46% відповідно). Нові спрощені навчальні програми отримали найменшу підтримку серед респондентів дослідження: лише 40,8% учителів їх «повністю схвалюють», натомість понад 10% – «швидше або зовсім не схвалюють» (рис. 32).

Фінансові інновації НУШ у середньому «повністю схвалює» найменша частка респондентів дослідження – 38,1%, натомість «зовсім не схвалює» – у середньому 8,3%. Разом з тим нововведення щодо оплати

праці педагогічних працівників державою понад 50% учителів «повністю схвалюють» і майже чверть – «швидше схвалюють». Майже однакові частки респондентів «повністю схвалюють» і «швидше схвалюють» як новації щодо оплати праці непедагогічних працівників державою (36,2% і 35,1% відповідно), так і оплату додаткових освітніх послуг органами місцевого самоврядування (36,8% і 38,8% відповідно). Лише чверть респондентів дослідження висловили повну підтримку нововведенню щодо оплати непедагогічних витрат органами місцевого самоврядування і разом з тим майже чверть (22,9%) «швидше не схвалюють» це (рис. 33).

Рис. 30. Розподіл учасників дослідження за ставленням до введення нового Державного стандарту початкової освіти.

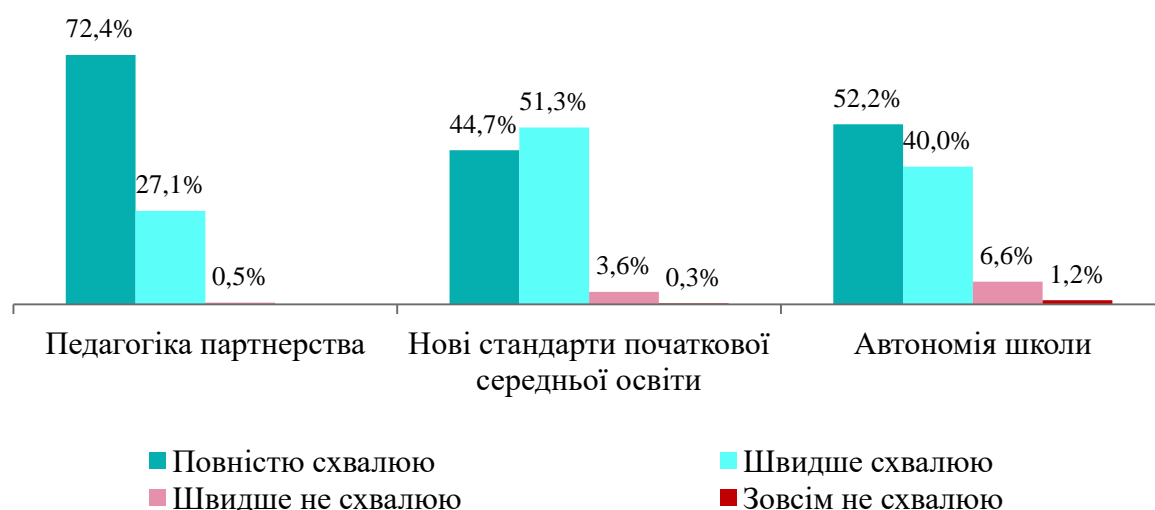

Рис. 31. Розподіл респондентів дослідження за ставленням до принципів НУШ щодо організації діяльності в закладах освіти.

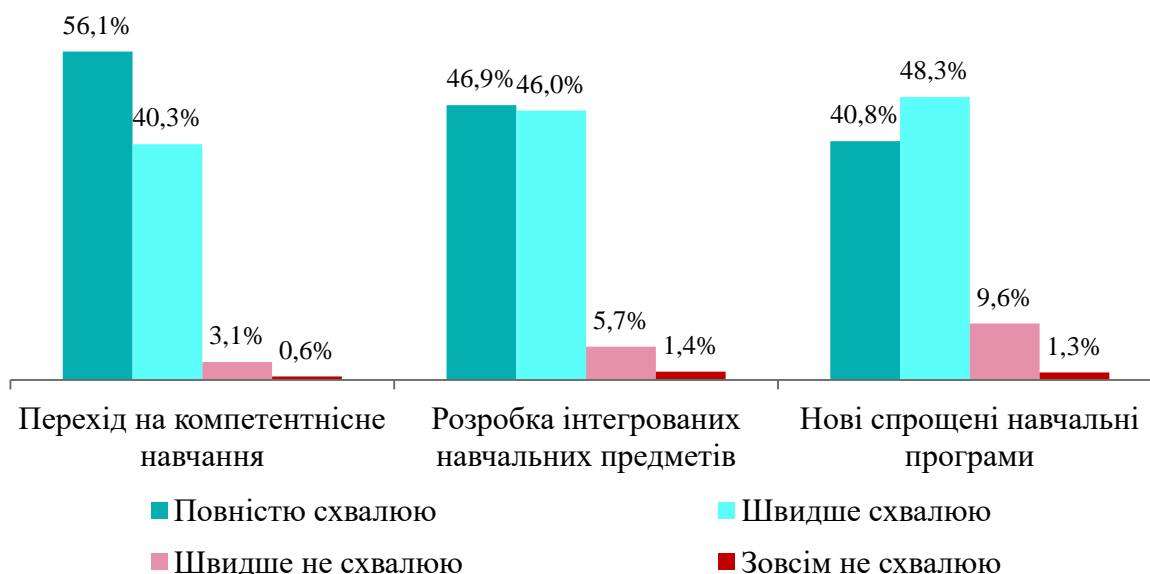

Рис. 32. Розподіл учасників дослідження за ставленням до дидактичних принципів НУШ.

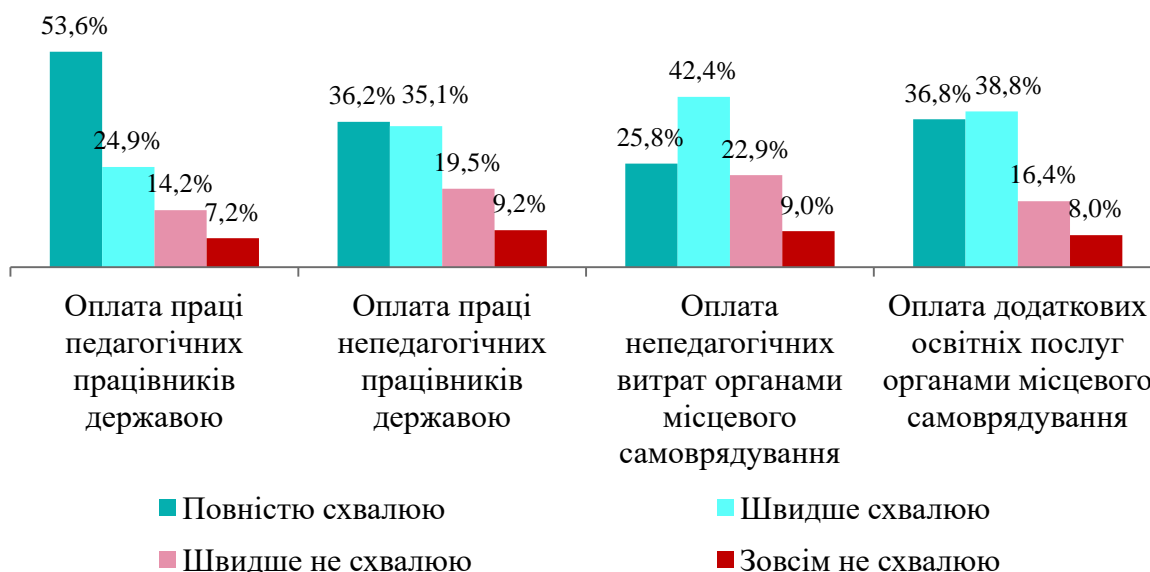

Рис. 33. Розподіл учасників дослідження за ставленням до фінансових інновацій НУШ

Отже, більшість (98%) цьогорічних учасників дослідження, які планують викладати в 2020-2021 н. р. в 1 класах, повністю чи частково схвалюють уведення нового Державного стандарту початкової освіти. Порівняно з минулорічним етапом моніторингового дослідження щодо

готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи, респондентами якого були вчителі 1 і 2 класів, частка тих, хто «повністю схвалює» уведення нового ДСПО цього року збільшилася у середньому на 5%, а тих, хто «не схвалює» зменшилася на 1,2%. Найбільшою підтримкою (за показником «повністю схвалюю») з-поміж інновацій, які впроваджуються впродовж останніх років в українській освіті, користуються принципи НУШ щодо організації діяльності в закладах освіти, зокрема педагогіка партнерства (72% респондентів) і автономія школи (52,2% респондентів). Беззастережно підтримують нові стандарти початкової середньої освіти 44,7% учителів. Щодо дидактичних принципів НУШ повну підтримку (показник «повністю схвалюю») отримали перехід на компетентнісне навчання і розробка інтегрованих навчальних предметів для 56,1% і 46,9% учителів відповідно. Натомість кожен десятий респондент не схвалює нові спрощені навчальні програми. Найменша частка учителів у середньому «повністю схвалює» фінансові нововведення НУШ, хоча більше половини респондентів (53,6%) висловилися на підтримку оплати праці педпрацівників державою. У порівнянні з минулорічним етапом дослідження цього року збільшилася підтримка педагогіки партнерства в середньому на 13,1%, автономії школи – на 6%, нових спрощених навчальних програм – на 10%, переходу на компетентнісне навчання – на 10,9%, розробки інтегрованих навчальних предметів – на 6,6%, оплати праці педпрацівників державою – на 30,8%.

Висновки

Третій етап моніторингового дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи проводився шляхом опитування вчителів, які в 2019-2020 н.р. викладали в 4 класах і в 2020-2021 н.р. викладатимуть в 1 класах за новим Державним стандартом початкової освіти. Обстеження проводилось на основі імовірнісної стратифікованої двоступеневої вибірки за допомогою методу самозаповнення. З метою забезпечення надійності оцінок основних показників, враховуючи особливості дизайну вибірки, її обсяг становив 1432 ЗЗСО та 1973 учителі 4 класів. В опитуванні, що проводилося у травні-червні 2020 р., узяли участь 1973 учителі закладів загальної середньої освіти: середніх загальноосвітніх шкіл, навчально-виховних комплексів, ліцеїв, гімназій/колегіумів, спеціалізованих і спеціальних шкіл.

Середньостатистичний учитель – учасник дослідження – жінка віком від 41 до 50 років, має стаж роботи понад 25 років і включно з випуском 2019-2020 н.р. мала 7 і більше випусків початкової школи, є спеціалістом вищої кваліфікаційної категорії, працює в середній загальноосвітній школі, яка розташована в міських поселеннях, і планує в 2020-2021 н.р. викладати в 1 класі. Серед досліджуваних 10% респондентів не планують у 2020-2021 н.р. викладати в 1 класі, із них 37,5% зазначили, що знайшли або їм запропонували іншу роботу, отже, крім соціально-демографічного блока, такі вчителі не брали участі в основному етапі опитування.

Результати опитування відповідно до завдань цього етапу моніторингового дослідження дають підстави сформулювати наступні висновки:

1. Усі вчителі проходили навчання / підвищення кваліфікації щодо

впровадження нового Державного стандарту початкової освіти, зокрема три чверті респондентів пройшли очну підготовку для вчителів НУШ, організовану обласними/міськими інститутами післядипломної педагогічної освіти, понад 70% – дистанційну підготовку на платформі EdEra. Таким чином, частина вчителів двічі проходила підготовку до реалізації НУШ.

2. Майже в усіх закладах ЗСО (98,9% респондентів) організовано співпрацю вчителів початкової школи щодо викладання за новим ДСПО та відповідно до концепції НУШ у такі способи:

- у межах шкільного методичного об'єднання вчителів початкової школи (72,3% респондентів);
- адміністрація школи організувала методичну підтримку (59,9 % респондентів);
- більш досвідчені колеги проводять майстер-класи за окремими темами (55,5% респондентів).

Разом з тим понад 55% учасників дослідження зазначили, що адміністрація школи контролює дотримання вчителями принципів НУШ, що іде в розріз із принципами педагогіки партнерства й автономії вчителя, задекларованими в Концепції НУШ.

3. Більшість (98,1%) респондентів загалом самооцінюють підготовленість до викладання за новим ДСПО й відповідно до Концепції НУШ як «повністю підготовлені» (35%) і «швидше підготовлені» (63,1%). Порівнюючи з попередніми етапами дослідження, частка вчителів, які вважають себе повністю підготовленими, коливається в межах статистичної похибки: у 2018 р. частка вчителів 1 класів становила 37,3%, у 2019 р. у середньому частка вчителів 1 і 2 класів – 37,4%.

4. За окремими складовими Концепції НУШ та нового ДСПО вчителі оцінюють свій рівень підготовки у такий спосіб:

- компетентнісний підхід – 56,7% респондентів «повністю

підготовлені» і 42% «швидше підготовлені» до викладання на основі цього підходу;

– організація класу – 75,7% респондентів «повністю підготовлені» і 22,7% «швидше підготовлені» до ефективного управління класом, до створення середовища, яке сприяє академічному і соціально-емоційному навчанню учнів;

– інтеграція – 45,9% респондентів «повністю підготовлені» і 50,1% «швидше підготовлені» до реалізації завдань інтегрованого навчання;

– розвиток критичного мислення – 53,3% респондентів «повністю підготовлені» і 44,1% «швидше підготовлені» до втілення стратегій розвитку критичного мислення учнів;

– письмові практики – 58,6% респондентів «повністю підготовлені» і 38,4% «швидше підготовлені» навчати учнів гнучко й ефективно використовувати письмо для виконання різних задач;

– методики викладання математики – 70,5% респондентів «повністю підготовлені» і 27% «швидше підготовлені» навчати першокласників математики відповідно до методик НУШ;

– навчання грамоти – 73,8% респондентів «повністю підготовлені» і 24,5% «швидше підготовлені» розвивати особистість дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, а також формувати ключові компетентності: комунікативну та читацьку;

– інтегрований курс «Я досліджую світ» – 45,1% респондентів «повністю підготовлені» і 49,1% «швидше підготовлені» до викладання цього курсу, метою якого є формування в учнів цілісної картини світу в процесі опанування соціального досвіду. Варто зауважити, що майже 6% учителів «швидше або зовсім не підготовлені» до викладання курсу «Я досліджую світ».

Також, у порівнянні з попереднім етапом дослідження 2019 р., цього року на 12,5% збільшилася частка «повністю підготовлених» до

викладання на основі компетентнісного підходу і майже на 7% до інтеграції в освітньому процесі.

5. Брати участь у розробці програми свого навчального закладу з якогось інтегрованого курсу / навчального предмета цілком готові майже 65% респондентів, що у середньому на 15% більше у порівнянні з результатами дослідження 2019 р. і на 8% більше ніж у 2018 р. Також цього року у порівнянні з 2018 р. збільшилася майже удвічі частка вчителів, які вже мають власні розробки (4,5% у 2018 р. і 8,5% у 2020 р.).

6. Понад 90% респондентів вважають, що роль учителя в освітньому процесі полягає у формуванні в учнів зацікавленості до навчання; 85,5% – у формуванні в учнів критичного мислення; 83% – у формуванні в учнів розуміння корисності знань для успішної реалізації себе в професійному й особистому житті; 81,9% – у формуванні в учнів навичок самостійного вирішення поставлених завдань із використанням отриманих знань. Натомість ще досить значна частка вчителів (понад 60%) переконані, що їхня роль полягає в наданні учням усього масиву знань, якими вони володіють.

7. Найбільш прийнятним напрямом співпраці з батьками учнів для 57% респондентів є залучення до процесу прийняття рішень щодо навчання і розвитку дитини; для 39,6% респондентів – залучення до процесу організації соціального життя в класі; лише для 2,6% – залучення до процесу оцінювання навчальних досягнень дитини.

8. Майже 95% учителів визначились із освітньою програмою, за якою вони навчатимуть у 2020-2021 н.р., для майже 60% – це Типова освітня програма НУШ-1 (під керівництвом О.Я. Савченко), для 30,1% – Типова освітня програма НУШ-2 (під керівництвом Р.Б. Шияна).

До використання ігрових і предметних методів під час організації освітнього процесу учнів вважають себе «повністю підготовленими» 73,2% і 72,2% респондентів відповідно. До використання інтегровано-

предметних – 46,7% учителів.

Майже однакові частки вчителів зазначили, що готові використовувати чи вже використовували комбіновані і групові (82,2% і 80,4% відповідно) форми організації роботи учнів під час уроків.

Загалом 99,8% учителів добре обізнані із різними методами розвитку критичного мислення учнів. До топ-5 методів розвитку критичного мислення учнів, які вчителі готові використовувати чи вже використовували, увійшли такі, як: робота в парах (85,2%), мозковий штурм (84,5%), мікрофон (83,7%), асоціативний куц (81,3%) і незакінчені речення (78,2%).

Понад 60% учителів «повністю готові» до оцінювання учнів за допомогою свідоцтва досягнень, третина – «швидше підготовлена».

До роботи з дітьми з особливими освітніми потребами «повністю підготовленим» відчувається лише кожен п'ятий учитель, 52,5% не дуже впевнені у своїх силах щодо навчання таких дітей, оскільки відповіли, що «швидше готові». Це можна пояснити тим, що вчителям, можливо, бракує практичного досвіду для роботи з учнями, які мають особливі освітні потреби.

9. Більшість респондентів планують проводити ранкові зустрічі (80,9%) з учнями майбутнього 1 класу, а також під час уроків організувати зміну видів діяльності (88,1%). Разом з тим висловили занепокоєння щодо того, чи вистачить для цього часу майже 10% (щодо вранішніх зустрічей) і 7,5% (щодо організації зміни видів діяльності) респондентів. Проблема браку місця в класі для проведення ранкових зустрічей турбує 6,4% учителів, а для організації зміни видів діяльності – 3,8%.

10. Майже всі учасники дослідження (99,1%) під час карантину в 2019-2020 н.р. використовували технології дистанційного навчання. При цьому більшість забезпечені удома технічними можливостями для його

здійснення, як-то: доступом до швидкісного Інтернету (72,1%), персональним комп'ютером (68,6%), смартфоном (93,7%) ноутбуком (64,4%). Значної різниці щодо забезпеченості технічними можливостями для здійснення дистанційного навчання учителів у сільській місцевості та міських поселеннях не виявлено.

За відповідями респондентів, топ-3 найефективніших каналів комунікації під час дистанційного навчання – це Viber (46,6%), Zoom (18,2%), Google classroom (12,3%).

Типовою проблемою для майже 44% учителів під час упровадження дистанційного навчання була відсутність попереднього досвіду.

Понад 80% учителів готові працювати в умовах змішаного навчання.

11. Більшість (98%) цьогорічних учасників дослідження, які планують викладати в 2020-2021 н. р. в 1 класах, повністю чи частково схвалюють уведення нового Державного стандарту початкової освіти. Порівняно з минулорічним етапом моніторингового дослідження, респондентами якого були вчителі 1 і 2 класів, частка тих, хто «повністю схвалює» уведення нового ДСПО цьогоріч збільшилася у середньому на 5%, а тих, хто «не схвалює» зменшилася на 1,2%.

Найбільшою підтримкою (за показником «повністю схвалюю») з-поміж інновацій, які впроваджуються впродовж останніх років в українській освіті, користуються принципи НУШ щодо організації діяльності в закладах освіти, зокрема педагогіка партнерства (72% респондентів) і автономія школи (52,2% респондентів). Беззастережно підтримують нові стандарти початкової середньої освіти 44,7% учителів. Щодо дидактичних принципів НУШ повну підтримку (показник «повністю схвалюю») отримали перехід на компетентнісне навчання і розробка інтегрованих навчальних предметів для 56,1% і 46,9% учителів відповідно. Натомість кожен десятий респондент не схвалює нові спрощені навчальні

програми. Найменша частка учителів у середньому «повністю схвалює» фінансові нововведення НУШ, хоча більше половини респондентів (53,6%) висловилися на підтримку оплати праці педпрацівників державою. У порівнянні з минулорічним етапом дослідження цього року збільшилася підтримка педагогіки партнерства в середньому на 13,1%, автономії школи – на 6%, нових спрощених навчальних програм – на 10%, переходу на компетентнісне навчання – на 10,9%, розробки інтегрованих навчальних предметів – на 6,6%, оплати праці педпрацівників державою – на 30,8%.

Рекомендації

За висновками, сформованими за результатами моніторингу готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи», дослідниками підготовлено ряд рекомендацій для покращення процесу впровадження НУШ.

1. Учителі, відповідно до результатів опитування, потребують додаткових компетентностей з володіння інструментами впровадження в практику ряду положень Концепції НУШ. Звідси випливає необхідність при плануванні курсів з навчання / підвищення кваліфікації, передбачити тематику:

- Методики інтегрованого навчання, зокрема викладання курсу «Я досліджую світ».
- Планування та організація урочного часу, формування навичок особистого тайм-менеджменту.
- Методики зміни видів навчальної діяльності учнів на уроці.
- Організація оптимального освітнього простору в класі.
- Підготовка вчителів до роботи з дітьми з ООП.

2. Висока вірогідність пролонгації адаптивного карантину та необхідність уведення в активну навчальну практику дистанційної форми навчання диктують організацію для вчителів онлайн курсів/семінарів/навчань щодо форм і методів дистанційного навчання.

3. Започаткувати всеукраїнський педагогічний обмін досвідом роботи з дітьми з ООП. Ініціювати проведення онлайн семінарів, конференцій (не-конференцій), виїзних сесій для ознайомлення учителів із прогресивними практиками організації роботи з дітьми з ООП. Залучати до просвітницької роботи громадські організації, батьківські спільноти.

4. Адміністрації закладів ЗСО потребують додаткових компетентностей щодо педагогіки партнерства й організації співпраці вчителів початкової школи щодо викладання за новим ДСПО та відповідно до концепції НУШ.

5. Ініціювати для стимулювання вчителів до роботи з дітьми з ООП установами додаткової надбавки за рахунок місцевих бюджетів учителям, які у визначений спосіб підтвердять спроможність працювати з дітьми з ООП.

6. Продовжити моніторинг «Готовність педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи».